

SKÖTSELPLAN FÖR

**NATURRESERVATET
HORNS KUNGSGÅRD**

BORGHOLMS KOMMUN, KALMAR LÄN

NATURVÅRDSFÖRVALTARE: LÄNSSTYRELSEN

SKÖTSELPLAN FÖR HORNS KUNGSGÅRDS NATURRESERVAT

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sida

FÖRORD

2

I ALLMÄN BESKRIVNING

2

- 1 Administrativa data
- 2 Grund för beslutet samt reservatsföreskrifter
- 2.1 Grund för beslutet
- 2.2 Reservatsföreskrifter
- 3 Översiktlig beskrivning
- 3.1 Naturförhållanden
- 3.1.1 Översiktlig naturbeskrivning
- 3.1.2 Flora och fauna
- 3.2 Kulturhistoriska förhållanden
- 3.3 Källor och referenser

2

2

2

2

2

4

4

4

6

6

8

II PLANDEL

9

- 1 Skötsel av mark och vatten.
- 1.1 Övergripande mål
- 1.2 Skötselområdesindelning
- 1.3 Hägnader och grindar
- 1.4 Fornlämningar
- 1.5 Byggnader
- 1.6 Utmärkning av reservatets gräns
- 1.7 Övriga åtgärder
- 2 Anordningar för rörligt friluftsliv
- 2.1 Övergripande mål
- 2.2 Riktlinjer och åtgärder
- 2.2.1 Information
- 2.2.2 Stigar och fågeltorn
- 2.2.3 Parkeringsplatser och renhållning
- 3 Tillsyn
- 4 Dokumentation och uppföljning

9

9

9

9

16

16

17

17

17

17

17

17

17

18

18

18

BILAGA

Skötselplanekarta

FÖRORD

Skötselplanen är ett praktiskt handlingsprogram för dispositionen och skötseln av naturvårdsobjektet. Planens inriktning bestäms av ändamålet med naturvårdsobjektet och de föreskrifter som meddelats i beslutet. Den består av två delar; en allmän beskrivning av området samt en plandel.

Planförfattare har varit Lennart Nilsson, Pronatura. Skötselplanen har därefter bearbetats och kompletterats av Patrick Isendahl, Länsstyrelsen i Kalmar län. Skötselplanen är fastställd 2001-01-09 av Länsstyrelsen i Kalmar län. Skötselplanen gäller för överskådlig framtid vad gäller i planen angivna mål och riktlinjer. De åtgärder som anges i planen ska däremot ses över när länsstyrelsen anser det behövas, t ex om ny kunskap tillkommer om områdets naturvärden eller nya rön inom naturvårdsbiologin föranleder en omprövning av skötseln.

I. ALLMÄN BESKRIVNING

1. Administrativa data

<u>Namn:</u>	Naturreservatet Horns Kungsgård.
<u>Beslutsdatum:</u>	1979-02-19. Reservatet utökades och föreskrifterna kompletterades 2001-01-09.
<u>Areal:</u>	829,9 ha varav 284,7 ha vattenområde.
<u>Fastigheter:</u>	Horn 1:1, 1:13, 1:33, 1:38, 1:39 och 1:96.
<u>Socken:</u>	Högby.
<u>Kommun:</u>	Borgholm.
<u>Topografiskt kartblad:</u>	5H NV/NO.
<u>Ekonomiska kartblad:</u>	5H 7d och 5H 8d.
<u>Markägare:</u>	Naturvårdsverket.
<u>Naturvårdsförvaltare:</u>	Länsstyrelsen i Kalmar län.
<u>Läge:</u>	Ca 4 km nordväst om Löttorp.

2. Grund för beslutet samt reservatsföreskrifter

2.1 Grund för beslutet

I reservatsbeslutet heter det bland annat följande: "Ändamålet med reservatsbildningen är främst att bevara områdets rika växt- och djurliv samt det värdefulla kulturlandskapet med dess mosaik av åker, äng, hage och skog. Genom enkla åtgärder skall allmänhetens möjligheter att uppleva områdets natur-, kultur- och friluftsvärden underlättas."

2.2 Reservatsföreskrifter

För att trygga ändamålet med reservatet förordnar länsstyrelsen, med stöd av 8 - 10 §§ naturvårdslagen samt 9 och 10 §§ naturvårdsförordningen, att nedan angivna föreskrifter skall gälla för området.

A. Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen angående inskränkning i markägares och annan sakägares förfoganderätt över området

Utöver vad i lag och författning är föreskrivet skall inom området gälla förbud att

1. uppföra helt ny byggnad eller ändra befintlig byggnad för att tillgodose ett väsentligen annat ändamål än det, vartill byggnaden tidigare varit använd
2. bortta befintlig byggnad
3. bedriva täkt av något slag
4. verkställa dikning, schaktning, fyllning, sprängning eller annan liknande åtgärd, underhåll av befintliga diken dock undantaget
5. inrätta upplag för annat ändamål än jordbrukets, fiskets eller skogsskötselns behov
6. inplantera för området främmande växtart annorstädes än på åkermark eller inplantera för området främmande djurart
7. annorstädes än på redan odlad mark verkställa plöjning eller annan mekanisk markberedning eller använda kemiskt bekämpningsmedel, växtnäringssämne eller jordförbättringsmedel
8. anlägga väg, stig, parkeringsplats eller brygga eller utföra annan liknande anordning
9. avverka, röja eller vidta annan skogsåtgärd
10. upplåta plats för tältning eller uppställande av husvagn e d, samt
11. upplåta området för tävlingar eller övningar.

Vid punkt 5 samt punkt 8 - 10 ovan angivna förbud avser dock inte åtgärder för områdets förvaltning enligt fastställd skötselplan.

Det är vidare förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd

12. uppföra stängsel eller hägn för annat ändamål än jordbrukets behov
13. bortta sten från befintliga gärdesgårdar eller rösen
14. framdra mark- eller luftledning
15. anlägga hamn eller anordna uppläggningsplats för farkoster
16. uppföra mast, antenn eller liknande anordning samt
17. anlägga fiskodling.

B. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen angående markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång

Markägare liksom arrendator och annan innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att åtgärder för tillgodoseendet av ändamålet med naturreservatet vidtas inom området såsom gallringar och röjningar samt anläggande av rast- och parkeringsplatser, bryggor, sanitära inrättningar och andra anordningar för det rörliga friluftslivet.

C. Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen angående vad allmänheten har att iakttaga inom naturreservatet.

Utöver vad i lag och författning är föreskrivet skall gälla förbud för allmänheten att

1. skada eller bortta fasta naturföremål eller ytbildningar
2. skada eller bortta växande träd, buskar eller andra växter, blomplockning härunder inbegripen
3. medvetet störa djurlivet t ex genom att klättra i boträd, från nära håll fotografera fågelbo, lya eller annan boplatz eller borttaga eller skada ägg eller bon

4. medföra okopplad hund
5. skada eller bortta hägnadsanordningar
6. framföra motorbåt eller annan motordriven farkost inom till naturreservatet hörande del av Hornsjön
7. framföra motordrivet fordon, cykel eller annat transportmedel annorstädes än på därför anvisade vägar
8. parkera annorstädes än på för ändamålet avsedda platser
9. göra upp eld
10. tälta eller uppställa husvagn
11. på störande sätt använda radio, grammfon, bandspelare e d.
12. skada eller bortta döda träd, stubbar, bark eller ris
13. bryta loss bitar från berggrunden
14. skada fasta fornlämningar
15. sätta upp tavla, skylt, plakat, affisch eller liknande anordning eller göra inskrift
16. utnyttja området för tävlings- eller övningsändamål samt
17. utan länsstyrelsens tillstånd bedriva kommersiell verksamhet.

Undersökningar eller forskning skall utföras i samråd med länsstyrelsen.

D. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdsförordningen om naturvårdsförvaltningen av området

1. Syftet med naturvårdsförvaltningen skall vara att i görligaste mån hävda området på ett sådant sätt att odlingslandskapet som det präglats av skogsbruk, åkerbruk, bete och slätter fram till de första årtiondena av 1900-talet bevaras. Områdets botaniska, zoologiska och kulturhistoriska värden skall därvid särskilt beaktas.
2. Naturvårdsförvaltare är länsstyrelsen.
3. För ändamålet skall finnas en av länsstyrelsen fastställd skötselplan.
4. Naturreservatet skall utmärkas på platsen enligt naturvårdsverkets anvisningar i ämnet.

Särskilt förordnande om landskapsbildsskydd upphörde att gälla inom området i samband med reservatsbeslutet.

3. Översiktlig beskrivning

3.1 Naturförhållanden

3.1.1 Översiktlig naturbeskrivning

Horns kungsgårds naturreservat, som har en areal av 830 ha, är mycket omväxlande.

Reservatet innehåller ett koncentrat av Ölands olika naturmiljöer och här finns nästan alla öländska naturtyper företrädda.

Längs reservatets västra sida ligger en mycket fint utbildad klintkust. Söder om Horns udde och strax norr om Fornbo pågår fortfarande en aktiv abrasion. Längs kuststräckan finns också

ett flertal låga strandvallar. En del är bevuxna med en mycket sparsam vegetation av bl.a. grusslok, tulkört, gul fetknopp och gulmåra. De något mäktigare strandvallarna har en fin torrängsflora. Längs stora delar av kustremsan har träd och buskar fått fäste. På strandvallarna växer oftast en ganska tät enbuskvegetation och enstaka oxlar. Vid Fornbo har en liten alskog kommit upp.

Innanför kustremsan ligger reservatets öppna betes- och alvarmarker. De öppna betesmarkerna vid Storskog ("norra alvaret") innehåller främst en blandning av torrängsbevuxna strandvallar och fuktiga partier. Torrängarna är oftast helt öppna och har artrik flora med växter som svartkämpar, axveronika, gulmåra, vårbrodd och fårsvingel. I de fuktiga delarna återfinns bl.a. ältranunkel, vattenmåra, revsmörblomma och gåsört. Det "södra alvaret" är av lite annan och mer alvarlik karaktär. Låga strandvallar omväxlar med partier med tunnare jordar. På strandvallarna dominerar örtrika torrängar. Det är också här som flertalet enbuskar och enstaka träd växer. På de tunnare jordarna är vegetationen inte heltäckande, utan karakteriseras av ett något uppbrutet växttäck. Floran är dock till stor del densamma som på strandvallarna. På Korsalvaret längst i söder återfinns en mer traditionell alvarvegetation med grusalvar och hållmarker.

Invid gården finns ett flertal betesmarker. Flera innehåller gamla ekar, medan andra har en mer ängsliknande karaktär. Ekhamnen strax norr om gården (Kalvhagen) tillhör en av reservatets finaste hagar. Vanliga arter i hagens grässvål är kamäxing, luddhavre, tusensköna, svartkämpar, smörblomma, käringtand och gullviva. De ängsliknande betesmarkerna har ofta en glesare markvegetation. Markvegetationen består vanligen av en blandning av ängs- och skogsarter.

I Skoggärdet ligger en mycket fin slåtteräng som karakteriseras av den typiska växlingen mellan helt öppna gräsytor och smala ridåer av träd och buskar längs stensträngarna. Markfloran är mycket artrik med arter som höskallra, rödklöver, brudbröd, Jungfru Marie nycklar, gökblomster, rosettjungfrulin, prästkrage, gullviva, tvåblad, krutbrännare, vildlin, korskovall, brudsporre, darrgräs, solvända och ängssvingel. Längs ridåerna växer främst ek, lind och ask samt hassel. Norr om ängen finns en före detta åkermark som brukas som äng och som inte varit gödslad på lång tid. Även i Åkergärdet finns gamla ängar som numera till största delen betas. Även här är floran rik och särskilt ärtväxter som backklöver, rödklöver, jordklöver och harklöver är vanliga.

I de båda gårderna samt områdena norr om gården finns ett flertal åkrar. Många har en oregelbunden form ofta med stora odlingsrösen. Längs åkerrenarna och i rösena växer ibland askar som tidigare varit hamlade.

I det östra gårdet samt de strandnära områdena norr om Klosterholmen finns täta och skuggiga lövskogar. Ek och ask är de vanligaste trädslagen i skogarna, men i fuktiga områden kan även en hel del björk och al förekomma. Lövskogen i östra gårdet kännetecknas av ett örtrikt fältskikt med tandrot, nejlikrot, blåsippa, liljekonvalj, häckvicker, lundgröe, lundslok, ekorrbär och ormbär. Strandskogen norr om Klosterholmen är en blandskog av björk, ek, ask, och al. Inslag av rena aspbestånd finns också. Fältskiktet domineras av arter som lundgröe, hundäxing, skogsstarr, smörblomma, skogskovall och liljekonvalj.

Hornsjön sänktes i början av 1900-talet cirka 1,3 meter. Tanken var att vinna mer odlingsmark. Sjöns största djup är idag cirka 4 meter. Över stora arealer av sjöns botten växer täta mattor av kransalger. Särskilt utanför Klosterholmen och norr om Tärnholmen finns täta bestånd. Andra vanliga vattenväxter är vattenbläddra, trådnate och gäddnate. Norr om Klosterholmen ligger ett gungfly som tidigare utnyttjats som slåtteräng. Idag är det bevuxet med en ung sumpskog med gråvide, al och björk. Förekomsten av vitmossor antyder att området har höjts så mycket att det inte längre påverkas av sjövattnet.

3.1.2 Flora och fauna

Rödlistekategorier enligt den nationella rödlistan fastställd av Naturvårdsverket 2000 har använts. Rödlistekategori: EX = utdöd (extinct), RE = försvunnen (regionally extinct), CR = akut hotad (critically endangered), EN = starkt hotad (endangered), VU = sårbar (vulnerable), NT = missgynnad (near threatened), DD = kunskapsbrist (data deficient).

Flora

Kärlväxter: Reservatet är mycket rikt på kärlväxter; omkring 500 arter har påträffats. Bland rödlistade arter kan taggkörvel *Anthriscus caucalis* (VU), salepsrot *Anacamptis pyramidalis* (NT), alvarmalört *Artemisia oelandica* (NT) och hylsnejlika *Petrorhagia prolifera* (VU) nämnas.

Svampar: Inom reservatet finns en värdefull svampflora. Här förekommer bl a fatsvamp *Poronia punctata* (VU), oxtungsvamp *Fistulina hepatica* (NT), brun ängsvaxskivling *Hygrocybe colemanniana* (NT), ögonvaxskivling *Hygrocybe fuscescens* (NT), gulprickig vaxskivling *Hygrophorus chrysodon* (NT), grönnopping *Entoloma incanum* (NT), stjälskröksvamp *Tulostoma brumale* (NT) och korallticka *Grifola frondosa* (NT).

Lavar: Inom reservatet förekommer bl a matt pricklav *Arthonia pruinata* (VU), ekpricklav *Arthonia byssacea* (VU), liten sönderfallslav *Bactrospora corticola* (VU), blyertsrav *Buellia violaceofusca* (NT), skuggorangelav *Caloplaca lucifuga* (NT), gul dropplav *Cliostomum corrugatum* (NT), *Opegrapha illecebrosa*, (1), *Opegrapha sorelii* (2), gammelekslav *Lecanographa amylacea* (VU), hjälmbrosklav *Ramalina baltica* (NT), trubbig brosklav *Ramalina obtusata* (VU), rosa skärelav *Schismatomma pericleum* (NT) och grå skärelav *Schismatomma decolorans* (NT).

Mossor: I reservatet förekommer bl a trubblansmossa *Didymodom tophaceus* (NT).

Fauna

Ryggradslösa djur: Inom reservatet har bl a skalbaggar mindre ekbock *Cerambyx scopolii* (VU), nästjuvbagge *Ptinus sexpunctatus* (VU) och töckenfärgad ögonfläcksbock *Mesosa nebulosa* (NT) hittats. Läderbaggen, *Osmoderma eremita* (VU), som är en prioriterad art i EU's habitatdirektiv, är påträffad i närheten och anses kunna förekomma inom området. Hornsjön hyser ett bestånd av flodkräfta (VU).

Groddjur: Långbensgrodan (VU) har flera lekvattnen i området.

Fåglar: Sammanlagt 101 häckande fågelarter har påträffats inom reservatet. Bl a märks en rik förekomst av halsbandsflugsnappare, häckande brun kärrhök och fiskgjuse samt årligen häckande skäggdopping vid Hornsjön.

Däggdjur: Hornsjön med kungsgårdens angränsande naturbetesmarker är Ölands främsta område för fladdermöss. 10 av Sveriges 17 arter har hittats här (varav 2 eller 3 troligen är tillfälliga besökare). Rödlistade fladdermöss som påträffats är dammfladdermus (EN), barbastell (EN), fransfladdermus (VU) och trollfladdermus (NT).

3.2 Kulturhistoriska förhållanden

Odlingslandskapet på Horns Kungsgård har spår från många olika tidsskeden allt från äldre järnålder och framåt. Stensträngar ("bröttlar"), husgrunder, fossila åkrar och gravfält är exempel på lämningar från den äldsta tiden - järnåldern.

I Skoggärdet och södra delen av Östra gårdet finns ett omfattande system av välbevarade stensträngar. De är nu bevuxna med träd- och buskridåer, vilket är mycket typiskt för de öländska slätterängarna, och avgränsar ängens öppna delar. Vid upprättande av denna

skötselplan har flera nya stensträngar påträffats bl.a. i Storhagen, Kalvhagen och i norra delen av Östra gårdet. I direkt anslutning till stensträngarna i Skogsgårdet och Östra gårdet finns även husgrunder från samma tid. Husgrunderna är ganska smala och avlånga med avrundade hörn. Strax norr om stensträngssystemet i Östra gårdet finns även små fossila åkrar med typiskt runda former. Åkrarna hör med stor sannolikhet till samma tid som både stensträngarna och husgrunderna, d v s romersk järnålder (0 - 500 e.Kr.) under vilken Öland hade en riktig blomstringstid. Mycket av välståndet tror man berodde på en välutvecklad handel, främst med hudar, med romarriket.

I reservatet finns även många gravar och gravfält. På Södra alvaret och Korsalvret ligger flera gravfält, varav de flesta verkar vara från järnåldern. Kanske är dessa till stor del samtida med stensträngarna, husgrunderna och de fossila åkrarna. Stensättningar, rösen, skeppssättningar och resta stenar är de vanligaste gravtyperna.

Resterna av bebyggelsen, vallgrav, kajplats m m på Klosterholmen har varit föremål för mycket diskussioner. Efter vad man vet idag verkar det ha varit platsen för en befäst, medeltida storgård. Gården var omgärdad av en vattenfylld vallgrav, som nu är torrlagd p g a sänkningarna av Hornsjön. På själva holmen låg bostadshuset medan ekonomibyggnaderna återfanns på "fastlandet". Troligen har gården varit engagerad i handel.

Under sen medeltid bestod nuvarande Horns kungsgård av en by på sex hemman under namnet Degerhorn, d v s det stora hornet. Åren 1551-1552 läggs gårdarna i byn samman till Horns kungsgård och bönderna avhyses. Gården sköts av kungens utsedda fogdar. Från 1558 finns en omfattande redovisning av gården i dess räkenskaper. Här framgår bl a att åkrarna sås vartannat år (tvåsäde), en ruddamm ligger på "hålmän", att det finns ollonskog i östra och södra gårdet och i utmarken mellan gården och "västra sjön", att man skördade 124 lass hö i östra och västra gårdet medan ängen i södra gårdet "låg i träda". Den första kartan över området är från 1682-83 där man tydligt kan se de två stora gårdarna på vardera sidan om vägen söder om gården. Större delen av gårdarna bestod av äng, medan åkerarealen var mycket liten. Det sammanlagda utsädet var 25 tunnor och höskörden beräknades till 300 lass. Det fanns "gott fiske" i Hornsjön, skog "efter nöddorften" och "gott mulbete". En tredjedel av åkern låg i träda. Av kartan framgår också att Potthagen vid denna tid fanns som ett intag på östra gårdet. Större delen hade redan tagits upp till åker. Norr om gården fanns enbart några mindre horvor, resten bestod av betad utmark. Man kan också konstatera att ingen av de nuvarande hagarna verkar ha funnits vid denna tid.

Under slutet av 1700-talet anlades en gård strax norr om Kungsgården som kallades Nygård och endast fanns kvar ett tjugotal år. Nygård resulterade dock i att en del nyodlingar gjordes i trakten av Klosterholmen. Flera markskiften bär fortfarande Nygårds namn, t ex Nygårds-ängen, NygårdsBjörklund och NygårdsKalvhage.

På kartor från början av 1800-talet kan man även se den då omfattande torpbebyggelsen på alvarmarken väster och norr om kungsgården. De flesta torpen låg i början av 1800-talet vid Berget och Skeppsstäv. På slutet av 1800-talet fanns 24 torp på Horn. På 1920-talet fanns det bara 16 torp kvar. Torpen friköptes från kungsgården 1939.

Under slutet av 1800-talet kom gårdens nuvarande struktur och utseende till. De två stora gårdarna kom nu att delas upp i flera underavdelningar; exempelvis delades det västra gårdet upp i Kvarngårdet, Skoggårdet och Änggårdet. Stora delar av gårdarna kom nu också att odlas upp till åker. Exempel på detta är LassesNyland, Mossen och StenfjellsNyland i det östra gårdet. Nu kom också flera s k intag till. Bristen på mark i gårdarna gjorde att man tog in delar av utmarken till åker, ibland kanske även till äng. Storskogssnärjet, ÖsterbergsHorva och Kashorvan är alla exempel på sådana intag. Vid denna tid uppstod även mycket små odlingar på alvaret. Strax väster om Kashorvan fanns t ex ett litet ställe med två små åkrar där smeden Vennberg bodde. Även i gårdarna uppstod små bosättningar. I sydöstra delen av Änggårdet

bodde Johan Larsson. Rester av huset och omgivande stenmur syns än idag. Under början av 1900-talet började nya idéer om jordbruk få genomslag. På Horn innebar detta bl a att sexårig växtföljd började användas. Efter tresädets traditionella växtföljd med råg och korn såddes åkern in med vall under de tre följande åren. Först därefter lades åkern i ettårig träda. Även potatis och lite vete odlades på gården. Åkrarna gödslades med naturgödsel. Små högar och stackar av fastgödsel las ut på åkrarna och spreds sedan med grep. Först på 1940-talet började konstgödsel användas, dock till att börja med i mycket små mängder. Kvarvarande ängar fortsatte att slås. I följande områden förekom slåtterängar: Mossen, Östra gårdet, Änggårdet, Skoggårdet, Kvarngårdet och ÖsterbergsHorva. Ängarna i Skoggårdet och Kvarngårdet var helt öppna. Ängarna efterbetades på hösten. I Östra gårdet slogs enbart små öppna gläntor. Ängen här kom succesivt att övergå till betesmark. Hagarna invid gården betades. Hästar och ungdjur betade i Kalvhagen och mjölkorna i Kohagen. Kalvhagen betades mycket intensivt. Storhagen uppe i norr betades främst av ungdjur och hästar. Kalvarna gick på bete i NygårdsKalvhage. Den trädbevuxna delen av HornsBjörklund betades ofta bara på hösten. Ute på alvaren gick främst unghästar, kvigor, stutar och även lite får. Söralvret betades mycket hårt och var mycket öppet. Norralvret hade ett lite lägre betestryck. Om det blev brist på vatten för betesdjuren på alvaret öppnades det upp så att de kunna komma in i Storhagen. Storskogssnärjet betades ofta tillsammans med alvaret. Även grisarna gick ute. De fick gå i bl.a. Lilla gårdet och Kalvhagen. De levde främst på ekollon. Hamling var vanligt förekommande. Främst var det ask och lind som beskars. Det kallades att "kvista" eller "kupa". Hamlingen låg nere under 20-30 år, men återupptogs sedan under andra världskriget. Under kriget avverkades också en hel del gammal stor ek. Eken i Östra gårdet sparades dock. Jakt och fiske var viktiga näringar. I Hornsjön fångades gädda, sutare, braxen, ruda och ål. I sjön skördades även vass varje år det var möjligt. Alla uthusen på gården hade vasstak. Humle fanns på gården, dock inga humlestänger.

3.3 Källor och referenser

- Arnemo, R. & Berggren, I. 1979. Hornsjön - några nya undersökningsresultat. Öländsk Bygd.
 Fogelfors, H. 1971. Ogräsfloran på de nordöländska åkrarna. Öländsk Bygd.
 Holmbring, J-Å. 1954. Ryttnästare friherre Stephan Creutz på Horn. Öländsk Bygd.
 Lundström, B. 1981. Horns Kungsgårds naturreservat. Disposition- och skötselplan.
 Länsstyrelsen i Kalmar län (Ahlén) 1997. Ölands fladdermusfauna. Medd. 1997:7.
 Nilsson, H. 1962. Bygd kring en sjö. Öländsk Bygd.
 Rodebrand, S. 1976. Ornitologisk inventering av Horns Kungsgård och Hornsjön. Stencil.
 Sjögren, E. 1957. Hornsjön - en sjö med intressant förflutet. Öländsk Bygd.
 Widerberg, L. 1964. Var låg den helige Ottos kapell ?. Öländsk Bygd.
 Wikesjö. 1993. Hornsjön. Öländsk Bygd.
 Wirsell, G. 1955. Om Horns ladugårds tillblivelse. Öländsk Bygd.
 Muntliga källor

II PLANDEL

1. Skötsel av mark och vatten

1.1 Övergripande mål

Det övergripande målet för reservatets skötsel skall vara att hävda området på ett sådant sätt att odlingslandskapet som det präglats av skogsbruk, åkerbruk, bete och slåtter fram till de första årtiondena av 1900-talet bevaras och återskapas. Områdets botaniska, zoologiska och kulturhistoriska värden ska särskilt beaktas.

1.2 Skötselområdesindelning

Nedanstående indelning i skötselområden har gjorts med utgångspunkt från skötseln. Detaljer, t ex frågan om vilket hävd tillstånd som ska uppnås i betesmarken (kvarstående vegetationsmängd m m), regleras i beslut om miljöstöd eller i skötselavtal. Allmänt gäller att skötseln av reservatet ska vara förenligt med de kvalitetsmål som denna skötselplan anger.

Skötselområde 1; naturbetesmarken (337,3 ha)

Beskrivning: Naturbetesmarkerna inom reservatet är i huvudsak av fyra typer; hagarna i anslutning till bebyggelsen (1a), de före detta ängarna söder om gården (1b), utmarkens alvarmarker (1c) samt det långsmala partiet utmed kusten (1d). Se även *Allmän del 3.1.1* och 3.2.

Kring gården finns ett flertal betesmarker (1a och 1b). Flera innehåller gamla ekar, medan andra har en mer ängsliknande karaktär. I början av 1900-talet började ängsskötseln degenerera, varvid flera ängar omfördes till betesmark. De ängsliknande betesmarkerna har ofta en glesare markvegetation som består av en blandning av ängs- och skogsarter.

Huvuddelen av gårdens utmarker, väster om gården, är av alvarliknande karaktär (1c). Områden med hållmarker och grusalvar finns dock endast på Korsalvret i söder och på mindre delar av Södra alvaret. Utmarkerna domineras av olika typer av torrängar, på Södra alvaret ofta med ett något glest växttäck.

Utmed kusten finns en smalare remsa som i den norra delen utgörs av öppna torrängar och glest bevuxna strandvallar medan den södra delen är igenvuxen med träd- och buskvegetation (1d).

Mål för skötselområdet: Naturbetesmarker med tät grässvål och avsaknad av gödselpåverkan.

Kvalitetsmål:

- Att bevara och återskapa en tät, naturlig grässvål med en betespräglad flora.
- Att bevara och utveckla de biologiska och kulturhistoriska värden som är representativa för välhävda öländska betesmarker.
- Att bevara och utveckla den artsammansättning och arttäthet som kännetecknar olika växtsamhällen i välhävdat tillstånd.
- Att bevara och utveckla arter som är representativa för välhävda betesmarker så att de långsiktigt kan förnya sig i livskraftiga populationer.

- Att bevara och utveckla arter som är rariteter i bygden, länet eller landet så att de långsiktigt kan förnygra sig i livskraftiga populationer.

Riktlinjer och åtgärder: Området ska hävdas genom naturvårdsinriktad betesdrift. Detaljer i betets utformning läggs fast i beslut om miljöstöd och/eller skötselavtal. Den kvarstående vegetationsmängden vid installning på hösten ska vara liten i alla växtsamhällen. Gödsling och tillskottsutfodring får ej ske inom skötselområdet. Samtliga delområden är i behov av röjning och gallring.

1a (102,0 ha): Hagmarkerna ska restaureras så att de har en gles träd- och buskvegetation i torra och friska delar. Gamla ekar ska gynnas generellt vid gallringar. Alla träd med spår av tidigare hamling sparas och i de flesta fall återhamlas. I övrigt ska även gamla lindar, oxlar, askar, almar och aplar sparas generellt. Ett lämpligt antal yngre exemplar av ovan nämnda arter sparas som rekrytering till kommande trädgenerationer. Ett lämpligt antal yngre askar och lindar nyhamlas. Äldre hagtorn sparas generellt medan ett lämpligt antal yngre exemplar sparas som rekrytering till kommande generationer. Enstaka blommande buskar som nypon och skogstry samt enstaka slånbuskage sparas företrädesvis i betesimpediment. Vid röjning av en lämnas i första hand riktigt gamla buskar kvar. I övrigt sparas enar av varierande storlek och form, gärna gruppvis. I hasselbevuxna partier görs lättare röjningar av yngre hassel. En successiv förnygring av vissa hasselbuskar kan ske på sikt. Dock ska alltid runnor med en diameter över 1 m lämnas orörda. Fuktigare delar av hagmarkerna ska vara helt öppna, fränsett något enstaka träd och buskage.

För att öka tillgången på substrat för vedlevande insektsarter kapas (alternativt sprängs) några ekindivider på 3-5 meters höjd och stamkvistas. Ytterligare ett utmärkt alternativ är ringbarkning av stammarna på en höjd av två tredjedelar av trädlängden.

För att påskynda utveckling mot hålträd med mulm kapas en gren av minst 10 cm;s diameter omkring en halvmeter från stammen på ett antal medelålders ekar.

I Storhagen finns ett eller två potentiella lekvatten för långbensgroda. Vid restaurering sparas värmeskapande vegetation kring dessa, dock med solinstrålning från söder.

Röjning av buskar och sly i ruinen på Klosterholmen.

I naturbetesmarkerna utmed Hornsjön ska i övrigt en mosaik eftersträvas där öppna partier omväxlar med en del tätare vegetationspartier. Täta, äldre alskogar längs med Hornsjön sparas.

Översyn av hägnader, inkluderande röjning, gallring, borttagning av fårhägn, uppläggning av stenmurar och eventuellt komplettering med taggtråd samt uppsättning av nya hägn vid behov. Uppförande av grindar av äldre typ. Borttagning av moderna stentippar. Se *Plandel 1.3*.

Hagarna ska betas årligen av nötkreatur och/eller häst. I Ladugårds Björklund, den hage som är belägen ca 200 m nordväst om huvudbyggnaden, är det bra med ett sent betespåsläpp. Efterhand underhållsröjning av uppväxande lövsly som ratas av betesdjuren. Det är viktigt att nederdelen av grövre ekstammar hålls fria från beskuggande sly och buskar.

Åter- och nyhamlade träd beskärs omkring vart femte till sjunde år.

Hornsjöns strand- och vassområden är av stort ornitologiskt intresse varför störningar ska minimeras i dessa områden.

1b (27,8 ha): I detta delområde ska ett återskapande av betesmarkernas ängsliknande karaktär eftersträvas. Detta ska bli ske genom att träd och buskar främst sparas längs med stensträngarna. Stensträngarna ska i princip alltid vara bevuxna med en ridå av träd och buskar. Dessa ska därför endast skötas med avsikt att skapa bättre ljusförhållanden. Hamling av ask, lind och oxel återupptas. Fortsatt restaurering varvid främst yngre träd av ask och ek gallras ur samt ung hassel röjs bort. Ett lämpligt antal yngre askar, lindar och oxlar sparas som rekrytering till kommande trädgenerationer. Ett lämpligt antal yngre askar och lindar nyhamlas. Äldre hagtorn sparas generellt medan ett lämpligt antal yngre exemplar sparas som rekrytering till kommande generationer. Enstaka blommande buskar som nypon och skogstry samt enstaka slånbuskage sparas företrädesvis i betesimpediment. Vid röjning av en lämnas i första hand riktigt gamla buskar kvar. I övrigt sparas enar av varierande storlek och form, gärna gruppvis. Fuktiga delar samt gravar och husgrunder röjs och gallras så att de blir i stort sett helt öppna. I det södra delområdets västra del ska en del buskar av gråvide sparas så att kärrekomplexets vattenspeglar får både solbelysta och skuggade partier.

Omkring 500 meter sydost om gården finns en öppen vattenyta som omges av täta sälgbuskage. Grövre träd vid vattensamlingen liksom buskage utmed norra kanten sparas. Tidigare öppen vattenyta restaureras eventuellt.

För att påskynda utveckling mot hålträd med mulm kapas en gren av minst 10 cm;s diameter omkring en halvmeter från stammen på några medelålders ekar.

Översyn av stenmurar, inkluderande röjning och gallring, uppläggning av mur, borttagning av fårhägn och eventuellt komplettering med taggtråd. Borttagning av övriga fårhägn och taggtrådsstängsel. Uppsättning av grindar av äldre typ. Se *Plandel 1.3*.

Delområdet ska främst betas av nötkreatur.

Efterhand underhållsröjning av uppväxande lövsly som ratats av betesdjuren. Det är viktigt att nederdelen av grövre ekstammar hålls fria från beskuggande sly och buskar.

Åter- och nyhamlade träd beskärs omkring vart femte till sjunde år.

Denna skötselplan ska inte utgöra något hinder för att ytterligare slåtterytor, efter samråd med länsstyrelsen, tas upp inom delområdet.

1c (139,5 ha): Utmarkernas alvarmarker ska vara öppna betesmarker med gles buskvegetation. Endast enstaka äldre träd lämnas vid restaureringen. Restaureringen ska ske med utgångspunkt från redan öppna och halvöppna delar, varvid ung en, slån, nypon samt yngre träd (främst ask) tas bort. Enstaka nypon och slånbuskage sparas företrädesvis i betesimpediment. Vid röjning av en lämnas i första hand riktigt gamla buskar kvar, medan i övrigt enar av varierande storlek och form sparas och då gärna gruppvis. Starkt igenvuxna delar, som täta enbuskpartier och tallbevuxna delar, lämnas till sist. Röjning av all träd- och buskvegetation på fornlämningar och i gamla vägsträckningar. Friställning av de gamla ekarna öster om Gåsekärr.

Översyn av stenmurar, inkluderande röjning och gallring och uppläggning av murar samt ev. komplettering med taggtråd el dyl. Uppsättning av nya grindar av äldre typ. Se *Plandel 1.3*.

Utmarkernas alvarmarker ska främst betas av får. Södra alvaret, det stora område som löper från Gåsekärr och norrut, ska sambetas med häst (även norr om vägen) så lång tid som möjligt under året. Sambete med häst och nötdjur är även i övrigt önskvärt.

Efterhand underhållsröjning av uppväxande lövsly och torn som ratas av betesdjuren. Det är viktigt att nederdelen av grövre ekstammar hålls fria från beskuggande sly och buskar.

Området runt Gåsekärr är av stort ornitologiskt intresse varför störningar ska minimeras i detta område.

1d (68,0 ha): I den smala remsan längs kusten ska naturvårdsinriktad betesdrift återupptas i största möjliga utsträckning. Härvid krävs översyn av stenmurar, stängsling, anordnande av grindar eller färistar (se *Plandel 1.3*) samt restaurerande röjningar och gallringar. Samråd ska ske med Fornbods vägsamfällighetsförening vad gäller stängsling samt uppförande av grindar och färistar. Igenväxningen är långt gånge i skötselområdets södra del. Restaureringsarbetena ska inledningsvis koncentreras till den del av delområdet som är belägen norr om stenbrottet med röjning och gallring av en, oxel m m på igenväxande torrängar och torra strandvallar. Restaureringen ska sedan fortskrida etappvis genom successiv gallring och röjning med utgångspunkt från redan öppna och halvöppna delar i en takt och omfattning som avgörs av de praktiska möjligheterna att hålla betesdjur i området och av kostnad/nytta för åtgärderna. Det strandnära partiet ska främst betas av får.

Generellt gäller för hela skötselområde 1 att röjnings- och avverkningsavfall ska flisas alternativt brännas. Detta sker med fördel före den 1 april för att undvika att avfallet fungerar som fällor för insekthonor som lägger ägg på kvistar och stammar. Mindre högar med röjningsavfall samt uppkvistade toppar och grova grenar från avverkning av lövträd kvarlämnas på lämpliga platser, företrädesvis på betesimpediment i solvarmt läge. Döda träd kvarlämnas. Virkestransporter ska planeras efter väderlek och markens bärighet så att risken för spårbildning minimeras.

Skötselområde 2; ängsmarken (31,4 ha)

Beskrivning: I reservatet finns två typer av ängar. Dels de trädbevuxna med träd och buskar främst längs stensträngarna, dels helt öppna ängar. Se även *Allmän del 3.1.1* och *3.2*.

Mål för skötselområdet: Äng med tät ogödslad grässvål.

Kvalitetsmål:

- Att bevara och återskapa en tät, naturlig grässvål med slätterpräglad flora.
- Att bevara och utveckla de biologiska och kulturhistoriska värden som är representativa för välhävdade öländska slätterängar.
- Att bevara och utveckla den artsammansättning och arttäthet som kännetecknar olika växtsamhällen i välhävdad tillstånd.
- Att bevara och utveckla arter som är representativa för välhävdade slätterängar så att de långsiktigt kan förnya sig i livskraftiga populationer.

- Att bevara och utveckla arter som är rariteter i bygden, länet eller landet så att de långsiktigt kan förny sig i livskraftiga populationer.

Riktlinjer och åtgärder: Hävden av ängarna ska innefatta slåtter och efterbete. I de trädbevuxna ängarna ska även årlig vårstädning (fagning) ske. Detta är särskilt viktigt i delar med mycket ek. Lämplig tidpunkt varierar något mellan åren, men bör utföras under senare delen av april när gräs och örter börjar lyfta höstlöven. Lövet bränns eller bortförs. Mindre mängder kan dock läggas utmed stensträngar. En del större grenar och kvistar läggs i högar på lämpliga platser, företrädesvis längs stensträngar i solvarmt läge. Slåttern ska ske i mitten av juli (kan under torrår påbörjas något tidigare) med skärande eller klippande redskap. På stora öppna delar kan slåttern ske med traktorburna redskap, medan det i svåråtkomliga eller steniga delar bäst sker med motormanuell slätterbalk. Höet ska efter slåttern samlas in och köras bort. Det får inte bli liggande mer än tre dagar utan att vändas eller samlas in.

Efter slåttern ska ängarna ha ett svagt efterbete med nötkreatur. Särskilt viktigt är det i friska och fuktiga ängar, där återväxten ofta är betydande. Lämplig betesbeläggning är cirka 20-30 djurdagar per hektar.

Slätter ska även utföras på de breda renarna till den sydligaste av de tre mindre åkrar som är belägna söder om Klosterholmen.

Borttagning av moderna stentippar samt sten från dikesgrävningar. Översyn av murar, inkluderande röjning och gallring, uppläggning av mur och eventuell komplettering med taggtråd el dyl. Se *Plandel 1.3*.

Lövtäkt (att "kvista") ingår som en naturlig del i skötseln av de trädbevuxna ängarna. I första hand ska ask och lind beskäras på cirka 3-3,5 meters höjd, lämpligen i slutet av augusti eller början av september. Beskärningen ska ske med 5-7 års intervall. Viss nyhamling ska också ske. I ängen i Skogsgärdet verkar också ha förekommit ett stubbskottsbruk (d v s att träden kapades vid basen med ett antal års mellanrum varvid stubbskotten gav foder, brännved och virke). Det bör övervägas att återuppta skottskogsbruket på tidigare beskurna träd av lind, ask och ek med tydliga socklar och/eller bukettform.

Restaurering av igenvuxna ängar ska ske i två etapper enligt följande. I första etappen öppnas delar med rester av gräs- och örtflora upp så att de blir möjliga att slå. I tätare skogsdelar röjs ej önskvärd buskvegetation bort och yngre träd gallras ur. Det är viktigt att bibehålla ett relativt tätt krontak så att uppslaget av stubb- och rotskott begränsas. Stubbar kapas så långt ner som möjligt eller behandlas med stubbfräs för att underlätta kommande slätter. Säsongen efter första etappen är det viktigt att ängen efterbetas.

I andra etappen återskapas ängens forna utseende. Träd och buskar ska i första hand lämnas längs stensträngar och andra impediment i ängen. Stensträngarna ska i princip alltid vara bevuxna med en ridå av träd och buskar. Dessa ska därför endast skötas med avsikt att skapa bättre ljusförhållanden. Slåtterna mellan stensträngarna och fuktiga delar ska i princip vara helt öppna, fransett enstaka äldre träd eller hasselbuske. Vid gallringen ska gamla träd av ek, lind, ask och oxel gynnas generellt. Stubbskott från lind gallras ur så att endast en av stammarna sparas. På sikt ska dessa lindar börja hamlas. Alla träd med hamlingsspår återhamlas. Extra försiktighet iakttages vid återupptagen hamling av lind, då denna inte har samma förmåga att slå skott som ask. Lind ska därför kapas någon meter ovanför gamla kapningsstället. Först när skottbildningen är tryggad kapas stammarna på rätt höjd.

Generellt gäller för skötselområdet att röjnings- och avverkningsavfall flisas eller bränns. Detta sker med fördel före den 1 april för att undvika att det fungerar som fällor för äggläggande insektshonor. Mindre högar med röjningsavfall samt uppkvistade toppar och grova grenar från avverkning av lövträd kvarlämnas på lämpliga platser, företrädesvis invid stensträngar i solvarmt läge. Döda träd kvarlämnas. Virkestransporter ska planeras efter väderlek och markens bärighet så att risken för spårbildning minimeras.

Skötselområde 3; åkermarken (65,1 ha)

Beskrivning: I de båda gårderna samt i områdena norr om gården finns ett flertal åkrar. Många av dessa har en oregelbunden form och innehåller ofta stora odlingsrösen. Längs åkerrenarna och i rösena förekommer ibland tidigare hamlade askar. Åkerbruket på norra Öland bedrevs förr huvudsakligen i form av tresäde. Växtföljden var råg, korn och träda. På Horns Kungsgård hade i början av 1900-talet dock mer moderna växtföljder börjat få genomslag. Kornet hade en insädd av vall, vilken skördades under de följande tre åren. Man hade alltså en sexårig växtföljd. Vete och potatis odlades på mindre arealer inom kungsgården i början av 1900-talet. Se även *Allmän del 3.1.1* och *3.2*.

Mål för skötselområdet: Åker.

Kvalitetsmål:

- Att bedriva ett traditionellt åkerbruk på ett antal av de åkrar som var i bruk i början av 1900-talet
- Att en bild ges av åkermarkens roll och utseende i det tidiga 1900-talets odlingslandskap med en hävdrytm som kännetecknas av en blandning av tresäde och sexårig växtföljd och med användandet av åkergrödor av traditionellt slag.

Riktlinjer och åtgärder: Vallodling eller traditionellt åkerbruk med blandning av tresäde och sexårig växt-följd. Stor hänsyn ska dock tas till arrendatorns inriktning på jordbruket. Målet ska anpassas efter vad som är praktiskt och ekonomiskt möjligt. Den gamla ekonomiska kartan från 1939 ska vara rättesnöre när man mer i detalj ska avgöra vilka områden som ska brukas som åker.

En del av åkermarken ska avsättas för odling av de grödor som odlades på gården i början av 1900-talet. Exempel på sådana sorter är gumringkorn, högbyråg, ölandshavre, petkuserråg, chevalier- och prinsesskorn. Valet av sorter ska ske i samråd med Nordiska Genbanken. Röjning och gallring utmed diken. Äldre träd, en del nypon, slån och hagtorn samt enstaka vildkornell, benved, skogstry, oxbär och vägtorn sparas.

Hamling av ask, oxel och lind.

Borttagning av moderna stentippar samt sten från dikesgrävningar.

Åkerbruket kan skötas med moderna redskap. Gödsling ska i största möjliga utsträckning ske med stallgödsel. Användningen av konstgödsel och bekämpningsmedel ska minimeras. Gården bör drivas ekologiskt.

Skötselområde 4; skogsmarken (105,3 ha)

Beskrivning: Täta lövskogar som oftast domineras av ek och ask, men som även innehåller björk, lind, alm och al. Buskskiktet är av varierande täthet och sammansättning. Ställvis är hassel mycket rikligt förekommande medan en förekommer i vissa partier. Ett trädbevuxet gungfly finns längs Hornsjöns strand. Skogsområdena utgörs främst av delar av ängar och betesmarker som p g a minskande hävd kommit att växa igen till skog. Delar av skötselområdet betas. Se även *Allmän del 3.1.1* och *3.2*.

Mål för skötselområdet: Naturskogsartad ädellövskog.

Kvalitetsmål:

- Att bevara och utveckla de biologiska och kulturhistoriska värden som är representativa för lundartade öländska lövskogar och betad ädellövskog.
- Att bevara ett varierat träd- och buskskikt.
- Att bevara och utveckla andelen gamla och grova träd.
- Att bevara och utveckla arter som är representativa för slutna lundar så att de långsiktigt kan föryngra sig i livskraftiga populationer.
- Att bevara och utveckla arter som är representativa för betad ädellövskog så att de långsiktigt kan föryngra sig i livskraftiga populationer.
- Att bevara och utveckla arter som är rariteter i bygden, länet eller landet så att de långsiktigt kan föryngra sig i livskraftiga populationer.

Riktlinjer och åtgärder: Lövskogarna ska i princip utvecklas fritt mot ett mer naturskogsartat tillstånd. Extensiv betesdrift ska dock ske väster och söder om Klosterholmen, i den södra delen av det sydligaste delområdet (vid Kohagslyckan) samt i den trädklädda delen av Storskog. För att öka sikten från fågeltornet bör bete även ske norr om Klosterholmen i det vassbevuxna området. Frihuggning kring äldre ek söder om Klosterholmen och kring de grova ekar som står i den trädbeklädda delen av Storskog.

Denna skötselplan ska inte utgöra något principiellt hinder för att vissa delar som fortfarande uppbär tydliga spår av tidigare hävd, efter samråd med länsstyrelsen, omföres till naturbetesmark.

Skötselområde 5; vattenområdet (284,7 ha)

Beskrivning: Vattenområdet utmed kuststräckan samt Kungsgårdens del av Hornsjön. Se även *Allmän del 3.1.1* och *3.2*.

Mål för skötselområdet: Öppna vattenytor.

Riktlinjer och åtgärder: Inga åtgärder. Inga exploateringsföretag eller andra ingrepp får vidtas som kan förändra vattenområdets karaktär eller skada naturmiljön. Det är viktigt att Hornsjöns vattenstånd inte avviker från de naturliga variationerna.

1.3 Hägnader och grindar

Beskrivning: Se *Allmän del 3.2*.

Mål: - Att bevara och återskapa det hägnadssystem som fanns i början av 1900-talet.

Riktlinjer och åtgärder: Områdets gamla hägnadssystem ska så långt möjligt användas. Reservatets stenmurar är i behov av restaurering. Inledningsvis gallring och röjning utmed murarna varvid äldre träd, en del nypon, slån och hagtorn samt enstaka andra buskar sparas. Enstaka yngre lövträd (bl a lönn) sparas som rekrytering till kommande trädgenerationer. Nedrasade stenar läggs upp (vid behov tas sten från rösen längs murarna). I sträckor med dubbla hägn (fårnät och stenmur) tas fårnätet bort. Moderna stentippar utmed murarna ska också transporteras bort. Dessa utmärks av att stenarna saknar moss- och lavpåväxt samt är så stora att de bara kan ha flyttats dit med traktor. Noteras bör att det, enligt reservatsföreskrift A13, är förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd bortta sten från befintliga gårdesgårdar eller rösen. Vid behov komplettering av murarna med stolpar och enkel taggtråd, som placeras tätt intill murens insida för att undvika ohävdade zoner. Gamla gårdesmurar samt murar till gamla "intag" åtgärdas först, medan hagarnas murar ses över i nästa skede.

I fällor som hyser två markslag (åker och äng respektive åker och betesmark) bör enklare taggtrådsstängsel eller tillfälliga elstängsel användas. I fällor med både vall och äng kan efterbetet på vallen skjutas upp tills dess att ängen slagits och höet forslats bort.

Befintliga grindar byts mot grindar av traditionell typ. Även i grindhål som idag saknar grindar kan sådana med fördel uppföras.

Färistar, grindar och stängsel behöver iordningsställas utmed kuststräckan för att möjliggöra återupptagen betesdrift.

1.4 Fornlämningar

Beskrivning: Reservatet innehåller rikligt med fornlämningar. Se *Allmän del 3.2*.

Mål: - Att bevara och förstärka fornlämningarnas kulturhistoriska värde.

Riktlinjer och åtgärder: Skötseln ska anpassas efter typ av fornlämning. Gravar, gravfält och husgrunder samt deras närmaste omgivning röjs i princip helt fria från träd och buskar i samband med övrig restaurering. Den öppna karaktären ska i princip bibehållas genom den hävd (bete eller slåtter) som förekommer i området. Kompletterande röjning av lövuppslag och buskar kan behövas då och då.

Stensträngar i ängar och betesmarker av ängsliknande karaktär (skötselområden 1b och 2) ska dock i princip alltid vara bevuxna med en ridå av träd och buskar. Dessa ska därför endast skötas med avsikt att skapa bättre ljusförhållanden i ängar. Stensträngar i hagar och på utmarken kan med fördel röjas fram när igenvuxna delar restaureras.

1.5 Byggnader

Beskrivning: Se *Allmän del 3.2*.

Mål: - Att underhålla byggnaderna så att deras kulturhistoriska värde bevaras.

Riktlinjer och åtgärder: I reservatet ingår ett flertal byggnader, flera med kulturhistoriska värden. En kartläggning av byggnadernas kulturhistoriska värde bör göras. Kartläggningen bör även innehålla förslag till hur underhållet ska utföras. Underhållet av reservatets byggnader i övrigt ska ske i enlighet med gällande arrendeavtal.

1.6 Utmärkning av reservatets gräns

Reservatets gräns ska vara utmärkt enligt svensk standard SIS 031522.

1.7 Övriga åtgärder

Längs kuststräckan har under senare år allt fler båtar kommit att läggas upp. På sikt ska detta begränsas för att kustens fina landskapsbild inte ska förändras alltför kraftigt.

Kustvägen är flitigt använd sommartid av biltrafik. Hastighetsbegränsning bör införas på vägen för att bl a minska slitaget på vägen. Lämplig hastighet är 50 km/tim.

2. Anordningar för rörligt friluftsliv

2.1 Övergripande mål.

Det övergripande målet ska vara att informera om områdets natur- och kulturvärden samt att kanalisera besökarna.

Det är av stor vikt att områdets karaktär av gammalt odlingslandskap bevaras och att anordningar för allmänheten inte verkar störande. Information, stigar m m ska därför vara så diskreta som möjligt.

2.2 Riktlinjer och åtgärder.

2.2.1 Information

Ett antal informationsskyltar finns inom reservatet med läge enligt bilaga 2.

2.2.2 Stigar och fågeltorn

Inom reservatet finns ett flertal vägar och stigar. Vid Klosterholmen finns ett fågeltorn. Lägen framgår av bilaga 2. Stigarna ska hållas lättframkomliga genom röjning och underhåll.

2.2.3 Parkeringsplatser och renhållning

Befintliga parkeringsplatser och sopmajorna invid dessa ska behållas. Lägen framgår av bilaga 2. Utvidgning av parkeringsplatsen vid Fornbod ska övervägas.

3. Tillsyn

Tillsyn ska utövas av arrendatorn enligt särskilt avtal. Arrendatorn ska vara skyldig att inom reservatet utföra de arbeten som anvisas av förvaltaren.

4. Dokumentation och uppföljning

Dokumentation av utförda åtgärder ska utföras. Denna ska sedan ligga till grund för ett bedömningsunderlag inför framtida åtgärder. Uppföljningen ska vara uppdelad enligt nedan.

Årsvisa noteringar: Den som utför röjning, stängselöversyn, betesputsning mm ska ange tid, plats, metoder, kostnader m m på särskild blankett. Djurhållaren ska på särskild blankett notera datum då djuren släpps ut, djurslag samt genomsnittlig vegetationshöjd vid betesperiodens slut. Skötseln av ängarna ska också redovisas. Tidpunkt för slåtter, arbetsåtgång, efterbetets längd m m ska dokumenteras.

Dokumentation av skötleffekter på flora och vegetation: Länsstyrelsen ansvarar för att denna uppföljning sker. Med återkommande besök i fasta provytor ska vegetationen analyseras för att kunna följa eventuella förändringar i fältskiktets artsammansättning.

Kalmarsund

Bilaga 1

Skötselplanekarta

NATURRESERVATET HORNS KUNGSGÅRD

Tillhör Länsstyrelsens beslut

Dnr 231-771-97

Gräns för naturreservat
Gräns för skötselområden

Reservat

1 - 5 Skötselområden

Information, Toalett, Parkering, Sopkärl

Info, Parkering

Information

Fågeltorn

Skala 1:15 000

